

10 באוגוסט 2020

לכבוד :
תנ"צ איילת אלישר
יועצת משפטית
משטרת ישראל
שלום רב,

הנדון : התנכלות משטרתית לאזרחים המתעדים פעולות אכיפה

1. הרינו לפנות אלייך בעקבות ריבוי אירועים שבהם שוטרים מתנכלים לאזרחים המתעדים אותם בעת הפעלת סמכויותיהם במרחב הציבורי. מהאירועים שיפורטו להלן עולה כי בניסיון למנוע את התיעוד משתמשים שוטרים בשיטות שונות, ובכלל זה הפחדה ואיומים, אלימות, תפיסת הטלפון הנייד ועיכוב לתחנת משטרה. לא מדובר באירועים בודדים אלא בתופעה של ממש, **שמחייבת בחינה מערכתית ושיטתית והנחייה ברורה לשוטרים בעניין זה**.

2. להלן פירוט העדויות שהגיעו אלינו בתקופה האחרונה :

א. ביום 23.6.2020 בתחנת הרכבת הקלה כיכר צה"ל בירושלים צילם **יונתן המפל, כתב של "הטלוויזיה החברתית"**, שוטרים בזמן שנותנים דוח על אי עטיית מסיכה. למרות שהצילום בוצע ממרחק של כ-20 מטרים, מיד לאחר שסיים לצלם את האירוע, ניגשו אליו שני שוטרים **ודרשו ממנו להציג תעודה מזהה** ללא כל הסבר. התעודה נלקחה מידי לצורך בדיקה בטאבלט, אבל ברגע שהמפל הציג את תעודת העיתונאי שלו הוחזרה לו תעודת הזהות ללא בדיקה במסוף. [לינק לאירוע המתועד](#) (אין בידינו תיעוד של דרישת ההזדהות לאחר מכן).

ב. ביום 20.6.2020 בסמוך לאיצטדיון בלומפילד תיעד **מר ע.ב** את **השוטר ע.נ.** בודק ת"ז ועורך חיפוש על גופו של **ר.ר.** (בדיקת ת.ז. וחיפוש). למרות שהצילום בוצע ממרחק סביר וללא כל הפרעה, השוטר דרש מע.ב להתרחק מהמקום שוב ושוב, ואיים עליו **"אם אתה לא מתרחק אני תופס את הטלפון שלך עכשיו"**. בשלב זה, אחד השוטרים במקום, ללא כל סיבה, פנה לע.ב ודרש **ממנו להציג תעודת זהות**. ע.ב ביקש לדעת מדוע, ואז ענה השוטר **"לזיהוי"** והודיע, כי **"ברגע שנחליט מה קורה עם הבנאדם הזה [ר.ר.] אם הוא הולך לתחנת משטרה, הטלפון שלך מוחרם לטובת ראיה"**. השוטר לקח את הטלפון מידי של ע.ב והחזיק בו למשך כ-10 דקות, ורק אז הוחזרו הטלפון והתעודה המזהה. [לינק לאירוע](#)

ג. ביום 9.7.2020 הגיע **י.ד.** לתחנת המשטרה בחדרה כדי לקבל אישור על תאונת דרכים. בעת ההמתנה בתחנה תיעד ד. שוטרים שמסתובבים במקום ללא מסיכה למרות קיומו של שלט המורה על עטיית מסיכה. בתגובה לכך ניגש אליו שוטר והודיע לו שאסור לצלם בתחנת משטרה, ודרש ממנו למחוק את התמונות מהטלפון כי **"חבל שתסתבך"**.

ד. ביום 12.5.2020 התפתח עימות בין שוטר שעמד במחסום הכניסה ליישוב מירון לבין **צעיר בן 14** שביקש להיכנס ליישוב. אביו של הצעיר, שדרן הרדיו **ניר קפטן**, שהגיע למקום לצורך שידור מהאולפן במקום, ניסה לתעד במצלמה את האירוע. השוטר דחף את המצלמה מידי של קפטן בניסיון למנוע את הצילום, כפי שניתן לראות [בתיעוד](#).

ה. **א.ד.מ.ב.** הוא קטין מתל אביב שנסע בערב פורים, 9.3.2020, לבקר קרובי משפחה בבני ברק ולחזות בשמחת החג בעיר החרדית, ונתקל במהומות סביב אכיפת הוראות הקורונה. כשראה התגודדות של בני נוער מסביב לניידת, שלף טלפון נייד והחל לצלם את המתרחש. בסרטון שצילם ניתן לשמוע היטב את השוטרים שמזהים את המצלמה בתוך ההמון ואחד מהם אומר: **"הלו מה אתה מצלם? מה נהיה? מה אתה מצלם?" ואז נשמעת קריאת כאב חזקה מצד המצלם, כאשר השוטר תלש בכוח את אחת מפאותיו של הילד מראשו.** [קישורית לתיעוד האירוע](#)

ו. ביום 17.3.2020 חזר **א.ח.**, נהג אוטובוס, ממשמרתו הביתה. בדרכו ראה שוטרים תוקפים את שכנו, **א.ס.**, ודורכים על ראשו המדמם כאשר הוא כבר מנוטרל על הכביש. ח. שלף את הטלפון כדי לצלם את המתרחש. **השוטרים קראו לעברו "תעוף מפה", ואז אחד מהם ניגש אליו ותפס ביד המחזיקה את הטלפון בנסיון להפסיק את הצילום.** כש-ח. ביקש שיעזבו אותו והתרחק לאחור, אחד השוטרים **ריסס אותו בגז מדמיע והפיל אותו על הרצפה.** ארבעה שוטרים התנפלו עליו כשהוא כבר על הכביש, אחד מהם **הטיח ראשו בכביש והכה אותו באגרופים.** אירוע זה נחקר במח"ש (תיק מס' 1168/20).

ז. ביום 18.3.2020 צעדו **א.א. ו-ע.ת.** למכולת השכונתית ביפו. ליד הכניסה למכולת זיהו אותם השוטרים בטעות כמי שצילמו את אירוע ליל אמש (המתואר לעיל), ומרגע זה החלה **אלימות קשה כלפיהם, שכל תכליתה לגרום להם להציג את הסרטונים בטלפונים הניידים שלהם ולמחוק אותם.** אירוע זה נחקר במח"ש (תיק מס' 1161/20).

3. ראוי עוד להזכיר את החלטת הפרקליטות מיום 23.10.2019 שהורתה למח"ש לפתוח מחדש את תיק החקירה נגד השוטר **ע.י.**, אשר התנכל לצלם העיתונות החרדי דוד פרמוטר משכונת מאה שערים בירושלים ותקף אותו. השוטר **"סימן"** את פרלמוטר כמי שמתעבד אירועים רבים במאה שערים, ובמספר הזדמנויות דחף אותו **ואיים עליו שאם ימשיך לצלם יעצור אותו ויפתח לו תיק על תקיפת שוטר.** בחקירתו במח"ש טען השוטר כי תיעוד האירועים הפריע לעבודת המשטרה וגרם ל"בלגן". בעקבות הגשת ערר נגד סגירת תיק החקירה על ידי מח"ש הורתה הפרקליטות למח"ש לפתוח מחדש את התיק, ובעקבות זאת הוחלט על העמדת השוטר לדין משמעתי (לתיעוד האירועים וכתבה בנושא: [דניאל דולב, החלטה נדירה: הפרקליטות פתחה מחדש תיק שנסגר נגד שוטר, וואלה, 5.22.2019](#)).

תיעוד שוטרים - פעולה מותרת ורצויה

4. לא זו בלבד שאין כל הוראה חוקית האוסרת על תיעוד פעולות אכיפה המתקיימות במרחב הציבורי, אלא שהתיעוד מוגן כנגזרת של חופש הביטוי ושל זכות הציבור לדעת. במקרים המעטים שבהם חל איסור צילום במרחב הציבורי (לדוגמה בקרבת מתקנים צבאיים), הדבר קבוע באופן מפורש בחוק.

5. אין ספק כי לתיעוד יש כוח והשפעה גדולים מאד, כפי שעולה גם מהחלטת המשטרה להצטייד במצלמות גוף ומהשימוש בתיעוד זה הן במישור הציבורי – לצורך חיזוק תדמית המשטרה והדיפת ביקורת, והן במישור המשפטי – לביסוס ראיות בהליך הפלילי.

6. האינטרס הציבורי בתיעוד פעולות שיטור הוא גדול מאד. **ראשית**, התיעוד מסייע בחידוד הביקורת כלפי המשטרה במקרים שבהם מתבצעות פעולות בניגוד לחוק או בניגוד לנהלים, וכן בחשיפה של תופעות המחייבות טיפול ותחקור. **שנית**, באינספור מקרים תיעוד של פעולות אכיפה של שוטרים סייע לחשודים ולנאשמים להוכיח את חפותם ולמנוע את שלילת חירותם לשווא. להלן מספר דוגמאות:

א. **מ.ק.** נעצר ביולי 2019 בגין תקיפת שוטר במהלך הפגנה של חרדים בבית שמש. השוטר, י.ש., מסר ש-ק. תקף אותו באגרופים ובמכות, המשטרה ביקשה להאריך את מעצרו בחמישה ימים ובית המשפט נענה. תיעוד האירוע חשף כי ק. לא עשה דבר ממה שיוחס לו, כי לא היתה כל הצדקה למעצרו וכי השוטר הוא זה שתקף את ק. ואף משך בפאותיו בעת מעצרו. כתב אישום הוגש נגד השוטר על ידי מח"ש ביום 1.1.2020.

ב. **ג.ה.**, חרדי ללא עבר פלילי, נעצר במסגרת הפגנה של המגזר החרדי בעבירה של תקיפת שוטר בנסיבות מחמירות. המשטרה דרשה את הארכת מעצרו בטענה למסוכנות, ולאחר מכן הוא שוחרר למעצר בית של מספר חודשים והוגש נגדו כתב אישום. חמישה שוטרים מסרו הודעות בפני בית המשפט לפיהן מר ה. נתן לאחת השוטרים אגרופים ובעיטות. אלא שתיעוד של האירוע שהוצג לבית המשפט חשף כי לא זו בלבד ש-ה. לא תקף את השוטרת, הוא זה שהוכה על ידי השוטרים ונעצר ללא כל עילה (ת"פ (י-ם) 59625-03-17 מדינת ישראל נ' הלוי (פורסם בנבו 25.5.2017)).

ג. **דוד רוטמן** נעצר בגין תקיפת שוטר במהלך פעילות יזומה של המשטרה בשכונת מאה שערים במאי 2017. אלא **שמצלמות האבטחה שתיעדו את האירוע** הוכיחו שרוטמן כלל לא נגע בשוטר שעצר אותו באלימות, אלירן אסבג. חמור מכך, תיעוד האירוע חשף כי אסבג משך בזקנו של רוטמן בזמן ששכב על הארץ, מוחזק בידי שני שוטרים. במח"ש הוחלט על העמדתו של השוטר לדין משמעתי בגין שימוש בכוח שלא כדין.

ד. **יעקב מלסה**, צעיר ממוצא אתיופי מרחובות, נעצר בחשד לעבירת סמים ביוני 2019 על ידי בלש משטרה שטעה לחשוב שמלסה מתגורר בבניין מסוים. למרות הטעות, השוטר עצר את מלסה בחשד לתקיפת שוטרים. לאחר השגת התיעוד ממצלמות אבטחה התברר כי בדו"ח הפעולה של השוטרים נכתב דיווח כוזב וכי המעצר בוצע באלימות. התיק המשטרה נגד מלסה נסגר בסופו של דבר בחוסר אשמה בזכות התיעוד (אלמוג בוקר, **צעיר ממוצא אתיופי נעצר לשווא – ואסף צילומי אבטחה שהוכיחו זאת, חדשות 13**, 30.10.2019).

ה. **נ.פ.** נעצר במהלך הפגנה בתל אביב, והואשם בהפרעה לשוטר במילוי תפקידו ובתקיפה. פ. זוכה **לאחר שמסרטון האירוע התברר** כי "ספק רב, במקרה הטוב, אם בכלל דחף נ. את השוטר, או אף יצר עימו מגע גופני כלשהוא" (ת"פ (ת"א) 42043-01-11 מדינת ישראל נ' בר (פורסם בנבו 26.5.2014)).

7. האירועים המתוארים לעיל משקפים את קצה הקרחון בלבד, שכן רק במקרים המעטים שבהם קיים תיעוד של האירוע ניתן להוכיח כי מדובר במעצר שווא ולעיתים גם בבידוי ראיות.

8. מהאירועים המצורפים עולה כי שוטרים נוקטים במספר דרכים בלתי חוקיות למניעת התיעוד, ובכלל זה: דרישת הזדהות; איום במעצר או בעיכוב והתייחסות לתיעוד כאל עבירה של "הפרעה לשוטר"; אלימות כלפי מתעדים; הרחקת המתעד מהמקום; תפיסת הטלפון בטענה של "חומר חקירה".

9. פנייתנו זו מצטרפת לפנייתו של הסנגור הציבור הארצי, ד"ר יואב ספיר, מיום 7.5.2020 בעניין זה. גם בפניית הסנגוריה תוארו מספר אירועים נוספים שבהם שוטרים פעלו באופן פסול למנוע תיעוד של התנהלותם. לאור ריבוי האירועים והעובדה כי התנהגות השוטרים באירועים אלו הינה שיטתית ומשקפת דפוס פעולה שתכליתו למנוע תיעוד ולהרתיע, ברור כי מדובר בתופעה **המחייבת מענה מערכתי ולא ניתן להסתפק בבדיקה פרטנית של כל אירוע בנפרד.**

לסיכום

10. לאור האמור לעיל, על המשטרה להוציא נוהל ברור ומפורט באשר לחובתם של שוטרים לאפשר את התיעוד של פעילותם במרחב הציבורי. כמו כן, יש להבהיר לשוטרים כי חל איסור לדרוש מאדם למחוק סרטונים שצולמו על ידו, וכי תפיסת הטלפון שלא על פי צו מותרת רק במקרים חריגים בהתאם לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט-1969.

11. כמו כן, לאור הטענה שעולה שוב ושוב כי צילום מהווה עבירה של הפרעה לשוטרים או הכשלת שוטר, גם אם האזרח מתעד את האירוע ממרחק, יש לקבוע באופן ברור בנוהל כי תיעוד שאינו מפריע לתנועתו של השוטר, אינו נוגע בו ואינו מגביל את טווח הפעולה שלו – אין בו ככלל עבירה.

בכבוד רב ובברכה,

עו"ד אן סוצ'יו, האגודה לזכויות האזרח בישראל
עו"ד נועה לוי, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל
מזל ביסהוור, מ"מ מנכ"לית אגודת יהודי אתיופיה
עו"ד נאסר עודה, הקליניקה לרב-תרבותיות ומגוון, האוני' העברית

העתק:

עו"ד עמית מררי, משנה ליועמ"ש המשטרה (פלילי), בדוא"ל.
ד"ר יואב ספיר, הסניגור הציבורי הראשי.